

LES POLÍTIQUES DE SEGURETAT CIUTADANA

SUMARI

Resum

1. El sistema de seguretat ciutadana
2. Els actors institucionals
3. Les polítiques públiques de seguretat ciutadana
4. Les estratègies de prevenció de la inseguretat ciutadana
5. L'avaluació de les polítiques de seguretat ciutadana
6. Referències bibliogràfiques

Resum

La seguretat ha sofert transformacions radicals en les darreres dècades. Ha passat de ser un àmbit relacionat únicament amb la delinqüència a estar unit a la qualitat de vida, la seguretat davant els riscos i l'ús dels espais públics. Aquest canvi de concepció ha comportat també una multiplicació dels actors i dels nivells territorials implicats. De tota manera, aquesta nova aproximació a la seguretat no és uniforme ni indiscutible. Des de finals del segle passat, la idea de centrar una part molt important de la resposta davant la inseguretat en la repressió i el càstig ha tornat a guanyar adeptes, sobretot a partir de les experiències nord-americanes de *zero tolerance*. Al costat d'aquesta tendència han continuat subsistint, amb resultats gens menyspreables, les estratègies comunitàries que tenen la voluntat d'afrontar la seguretat com una realitat complexa i multisectorial. La necessitat de contrastar objectivament l'eficàcia d'aquestes estratègies divergents ha suposat que en les darreres dècades s'hagi experimentat l'aparició en el món de la seguretat d'una discussió intensa sobre els indicadors que hi són rellevants, la necessitat de combinar-los i integrar-los, així com de la importància d'introduir la planificació multiagencial també en l'àmbit de la seguretat.

1. El sistema de seguretat ciutadana (la necessitat que les decisions polítiques articulin un sistema amb ramificacions interdisciplinàries)

La seguretat ciutadana havia estat considerada un àmbit reservat a la policia, que l'havia de garantir. També

s'atribuïa al sistema de justícia penal alguna funció en aquest assumpte: la condemna dels delinqüents i la dissuasió dels que encara no ho eren. Així, el codi penal, la justícia i la policia havien de garantir la seguretat ciutadana des de diferents llocs. Bé, de fet, el concepte no ha estat idèntic històricament, ja que en altres èpoques més que de la seguretat dels ciutadans parlàvem del manteniment de l'*statu quo* sociopolític o d'ordre públic, però ara no entrarem en aquestes polèmiques que han estat tractades i estudiades a bastament¹.

Fa ja alguns decennis, les primeres recerques sobre seguretat que tenien un mínim rigor van exposar que aquesta comprenia quelcom més que la delinqüència, ja que la percepció de seguretat o inseguretat dels ciutadans no es correlacionava sempre amb els índexs de delinqüència (les primeres enquestes de victimització ho mostraren amb claredat²). D'altra banda, altres recerques igualment fiables han plantejat que hi ha factors socials, ambientals i també individuals que afavoreixen o dificulten la comissió d'activitats delictives³. Tant en un cas (percepció de seguretat o inseguretat) com en l'altre (elements que incideixen en la delinqüència) semblava evident que la policia i el sistema de justícia criminal no eren actors suficients per afrontar amb garanties d'èxit el repte de la seguretat ciutadana. La segona meitat del segle xx va proporcionar exemples paradigmàtics d'aquesta insuficiència, ja que mentre que el nombre d'efectius policials i de l'administració de justícia augmentava, la delinqüència també ho feia (de manera paradigmàtica als anys vuitanta⁴). Fins i tot darrerament, en el nostre entorn estem comprovant que un increment del nombre d'interns a les presons no comporta una reducció de les estadístiques delictives⁵.

1 Vegeu, entre altres, FREIXES SANJUAN (1992) i BROTA (2009).

2 Són, com veurem amb més detall al darrer apartat d'aquest article, les conegudes originàriament com a «enquestes de victimització», que comencen els anys setanta als Estats Units (la *National Crime victimization Survey*) i en la dècada posterior al Regne Unit (la molt prestigiosa *British Crime Survey*).

3 Entre les publicacions més recents, vegeu Wacquant (2010).

4 A Espanya, els delictes enregistrats pel Ministeri de l'Interior passen de 154.170 l'any 1972 a 1.029.996 l'any 1989, amb un increment global constant, amb l'única excepció dels anys 1973 i 1988, als quals hi ha un petit descens en relació amb l'any anterior. (Font: *Anuario Estadístico del Ministerio del Interior* de 2004, p. 29, consultable a <http://www.mir.es/MIR/PublicacionesArchivo/> pu-

blicaciones/catalogo/anuarios/anuarios04/enlinea/ii1seguridadciudadana.pdf). Si observem altres països del nostre entorn, trobem tendències similars, fins i tot més exagerades. Així, per exemple, l'any 1990, a la ciutat de Nova York es registraren 2.262 homicidis o assassinats, gairebé el triple dels que hi havia anualment a Espanya. (Font: http://www.nyc.gov/html/nypd/downloads/pdf/crime_statistics/cscity.pdf).

5 Els interns a les presons catalanes han passat de 6.924 el 31 de desembre de 2002 a 10.525 el 31 de desembre de 2009. És a dir, han tingut un increment de 3.601 interns en un termini de set anys, la qual cosa significa el 52% d'augment en un curt període de temps. (Font: http://www20.gencat.cat/docs/Justicia/Documentos/ARXIU/butlleti_serveis_penitenciaris_desembre2009.pdf).

Aquesta sensació de fracàs es va accentuar per l'aparició de zones, de barris, on els operadors públics de seguretat havien perdut tot el control de la situació. Són zones on ni tan sols la policia està en condicions d'entrar amb unes garanties mínimes de seguretat. Freqüentment són àrees, espais, on es concentren persones i grups en una situació econòmica i social molt desfavorida, moltes vegades provinents de l'emigració estrangera, que varia en funció del país. A França estarem parlant de població provinent del Magrib, mentre que a Alemanya serà població turca i als Estats Units, població d'origen hispà. Es tracta de zones que han sofert un procés de marginalització que pot originar fins i tot l'aparició de problemes seriosos d'ordre públic, com esdevingué a França el 2005. Però no és aquest l'únic context on trobem espirals de conflictitat que generen àrees on l'Estat no hi té cabuda. Les crisis polítiques i institucionals, acompanyades de polítiques populistes, també tenen conseqüències tràgiques en aquesta direcció. En aquests moments hi ha països –com, per exemple, Veneçuela– que han entrat en una espiral negativa en la qual els segrests exprés i els assassinats són a l'ordre del dia, amb xifres que superen el centenar de persones mortes a la setmana a causa d'aquest tipus de delinqüència. La policia no només no pot fer front a aquest tipus de problema, sinó que n'és víctima en molts casos, sobretot perquè alguns dels seus membres es veuen pressionats i influenciats per les xarxes delictives (si no en formen part directament). El poder públic en tot cas està perdent la batalla en aquests espais.

El final del segle xx va coincidir amb la consolidació d'una tendència de canvi a les nostres societats. La creixent internacionalització de les grans problemàtiques i de les hipotètiques solucions, la creixent mobilitat de la població, els riscos de la postindustrialització, la reaparició de la violència política organitzada amb un caràcter cada cop més global, la constatació del caràcter periòdic de les crisis econòmiques, la persistència del canvi climàtic, que causa grans desastres (inundacions, sismes submarins, etc.), van ampliar moltíssim l'àmbit de la seguretat tot provocant l'aparició del concepte de societat del *risc*⁶. Aquest concepte està absolutament allunyat de la delinqüència i pertany a la base que les nostres societats (i els seus ciutadans) estan subjectes a un gran nombre de riscos per a les seves persones i patrimonis, i la funció dels poders públics és la gestió d'aquest risc per tal de mantenir-lo entre límits assumibles per la població. Les actuals enquestes de victimització o de seguretat han mostrat que quan es pregunta als ciutadans què els genera inquietud responen que la crisi econòmica, la immigració i el terrorisme internacional.

Tots aquests factors provocaren un canvi radical del concepte de *seguretat ciutadana*, ja que la delinqüència no pot centrar el discurs de la seguretat, malgrat que en forma part. La seguretat ciutadana passa a ser un concepte més ampli i complex, inclou àmbits diversos, que,

com veurem més endavant, fan referència a la qualitat de vida, la convivència, l'ordenació dels espais, l'existència de bons mecanismes de resolució de conflictes i, a més, uns bons serveis de policia i de justícia.

El concepte resultant ens pot resultar extremament ampli, com ho és el de seguretat humana, utilitzat fonamentalment en el marc de Nacions Unides, i serà necessari delimitar-lo. En tot cas, haurem de tenir en compte altres factors i d'altres actors per tal de dissenyar polítiques que responguin als principals reptes de la seguretat, diferents de la policia i el sistema penal, encara que aquests continuen essent actors rellevants.

La majoria dels estats han intentat en algun moment, i amb intensitats i modalitats diferents, articular respostes o plans amb una certa transversalitat per afrontar els problemes de seguretat. S'ha començat a prendre consciència que sense tenir en compte els diversos àmbits que hem esmentat és francament difícil fer front als grans reptes actuals de la seguretat.

De tota manera, la conveniència o no d'articular sistemes integrats o complexos de tractament de la seguretat no és una veritat absoluta, sinó que depèn de les ideologies, dels valors que fonamenten les polítiques de seguretat. Bàsicament, trobarem dos grans blocs ideològics que podem simplificar de la següent manera:

- a) Aquells que pensen que els ciutadans són perfectament lliures per decidir entre obrar correctament i infringir les normes (la qual cosa crea, en conseqüència, inseguretat). Els que decideixin no seguir les regles del joc han de ser castigats, i aquest càstig restableix la seguretat en intimidar possibles futurs infractors. Qualsevol altra resposta dels poders públics seria perniciosa, ja que estaria promovent o estimulando la infracció, la inseguretat.
- b) Els qui pensen que la inseguretat, les infraccions, els delictes, tot i que en la seva execució final són resultat de decisions individuals, es produeixen en el marc de contextos espacials, socials, econòmics i fins i tot polítics, determinats. Des d'aquest punt de vista, la seguretat s'hauria de combatre intentant modificar els contextos, les circumstàncies que els faciliten.

El primer model implica una aposta per l'aparell policia i penitenciari, i el segon, sense negar la necessitat de l'existència d'aquests aparells, és partidari d'invertir més en les estructures i els serveis que afavoreixen la prevenció de situacions que comporten inseguretat i faciliten la delinqüència. De fet, alguns autors mostren que hi ha una relació inversament proporcional entre els pressupostos públics alts en matèria de despesa social i el nombre de detencions dutes a terme per la policia. Als països amb alt nivell de despesa social el nombre de detencions efectuades per la policia és inferior al dels països amb un estat social més dèbil⁷. Hi ha grups que,

6 Vegeu Beck (2008).

7 Vegeu Curbet (2009), p. 15 i seg.

tot i manifestar la bondat del segon model, argumenten que és econòmicament inviable, ja que significa incrementar de manera indefinida la despesa pública. És un argument també discutible, sobretot tenint en compte la gran despesa que molts Estats occidentals han dut a terme als seus sistemes policials i penals els darrers anys amb uns resultats, com a mínim, qüestionables⁸.

Òbviament, com concretarem més endavant, aquests dos grans models teòrics no els trobarem normalment en estat pur, sinó que la realitat ens mostra models amb diferents intensitats d'elements de tots dos.

2. Els actors institucionals (el paper dels governs supraestats, estats, locals i regionals en la producció de seguretat ciutadana)

Tradicionalment, l'actor fonamental en matèria de seguretat ciutadana era l'Estat. Com el concepte de seguretat ciutadana estava molt lligat a la sobirania, al poder coercitiu de l'Estat, eren impensables actors diferents de l'Estat en aquest àmbit. Aquest escenari s'ha vist alterat, en el nostre context geopolític, per dos factors complementaris:

- a) La creació de les Comunitats Europees l'any 1957, amb les corresponents ampliacions tant de membres com d'àmbits competencials, ha anat posant sobre la taula que un espai, econòmic en un primer moment i ara ja social i polític comú, amb lliure circulació de persones i mercaderies, requereix alguns elements comuns de seguretat.
- b) L'ampliació de les dimensions de la delinqüència transnacional organitzada ha comportat que els enfocaments i les respostes individuals de cada Estat resultessin absolutament insuficients i ineficaces.

Si ja des de començaments del segle passat trobem alguns intents (tímids en un primer moment) d'internacionalització de la seguretat (amb les primeres temptatives de cooperació policial internacional que, bastants anys més tard, donarien lloc a la creació d'Interpol)⁹, posteriorment, de manera gradual, comencen a signar-se tractats internacionals de cooperació, i dins de les Comunitats Europees ja es considera durant els anys setanta la necessitat de dur a terme accions comuns en algunes matèries (Grup de Trevi)¹⁰. L'esdeveniment que provoca un canvi radical i n'accelera el procés és, sense cap dubte, l'atemptat contra les Torres Bessones al setembre de

2001, seguit dels atemptats de Madrid i Londres pocs anys després. Aquests fets posaran sobre la taula la necessitat de dissenyar instruments normatius i fins i tot operatius, sobretot en l'àmbit de la Unió Europea. En un termini inferior a deu anys s'han produït canvis que eren impensables. Així, per exemple, s'han aprovat decisions marc i directives que homogeneïtzen la legislació estatal contra el terrorisme¹¹ i el crim organitzat¹², que estableixen l'ordre de detenció europea¹³; s'han establert mecanismes que impliquen el reconeixement de decisions judicials d'un Estat membre al territori d'altres Estats membres, s'han ampliat les competències d'Europol¹⁴, que ha passat a ser un òrgan de la Unió (en lloc d'un instrument de col·laboració intergovernamental)¹⁵; s'ha creat l'Escola Europea de Policia, etc. El Tractat de Lisboa, ratificat recentment pels Estats membres, ja posa en comú molts aspectes de l'àmbit de la seguretat que no requereixen de la voluntat unànime dels Estats membres per aprovar mesures o normes. Un element significatiu per escenificar fins a quin punt existeix a Europa un actor supranacional el trobem en el fet que tots els estats membres (que són, teòricament, els «únics» responsables de la seguretat) dissenyen les seves polítiques internes de seguretat explícitament a partir dels grans programes de seguretat europeus, el Programa de l'Haia (2004) i actualment el Programa d'Estocolm (2009)¹⁶. De fet, els acords de Tampere de 1999 ja havien marcat les agendes estatals, sobretot en matèria d'immigració (assumpte lligat a la seguretat de manera recurrent en tota la Unió Europea). Tota l'activitat europea en aquest àmbit remarca sempre la necessitat de mantenir una aproximació transversal i integrada de la seguretat així com de respectar els drets dels ciutadans¹⁷.

En segon lloc, els Estats tenen un paper remarcable en l'àmbit de la seguretat. Encara que algun Estat europeu (Alemanya) ha atribuït la competència de seguretat al nivell infraestatal (els *Länder*) i altres parteixen d'un model de policia molt descentralitzat (el Regne Unit), en tots ells el que podríem denominar Estat central té fortes competències per configurar aspectes importants de la seguretat. Normalment, pot establir les normes bàsiques que reglamenten la policia, les normes reguladores dels drets i les possibilitats de limitar-los, exerceix la direcció dels cossos de policia (en la majoria dels Estats membres de la Unió Europea l'Estat té un o més serveis de policia, fins i tot a Alemanya el *Bund* té l'Oficina Federal d'Investigació Criminal [BKA] i la policia federal –*Bundespolizei*–, amb competències

8 Vegeu, per exemple, WALLER (2008).

9 Sobre els orígens i les funcions d'Interpol, vegeu ANDERSON (1989).

10 Sobre els orígens, les funcions i l'evolució del Grup de Trevi, vegeu BENYON et al. (1993).

11 Decisió marc 2002/475/JAI del Consell, de 13 de juny de 2002, modificada per la decisió marc 2008/919/JAI, publicada al Diari Oficial de la Comunitat Europea (DOUE) el 9 de desembre de 2008.

12 Vegeu, per exemple, la decisió marc 2008/841/JAI, publicada al DOUE el 12 de novembre de 2008, que té com a objectiu harmonitzar les legislacions dels Estats membres en matèria de crim organitzat.

13 Vegeu la decisió marc 2002/584/JAI del Consell, de 13 de juny de 2002, amb entrada en vigor als Estats membres l'1 de gener de 2004 (Diari Oficial de la Comunitat Europea L 190 del 18 de juliol de 2002).

14 Per tenir una visió clara de l'evolució de les funcions d'Europol, vegeu DEM BOEUR (2007).

15 Vegeu la decisió del Consell de 6 d'abril de 2009 (2009/371/JHA), de creació de l'Oficina Europea de Policia com a òrgan de la Unió Europea des de l'1 de gener de 2010 (publicada al Diari Oficial de la Comunitat Europea del 15 de maig de 2009).

16 Es pot consultar la versió en castellà a <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:ES:PDF>

17 Molt clarament notori al Programa d'Estocolm, actualment en fase d'execució.

restringides, en el darrer cas, a transports i fronteres)¹⁸ i importants funcions de coordinació sobre tot el sistema de seguretat estatal (sempre en casos de terrorisme i freqüentment en matèria de criminalitat organitzada). A més, els Estats contribueixen a l'elaboració de l'agenda internacional i són els principals responsables de la seva aplicació interna.

Aquest històric monopoli de la seguretat de l'Estat dins del seu territori, però, s'ha vist seriosament afectat per dos motius:

- a) La majoria dels nostres Estats tenen administracions de diversos nivells territorials. Fins i tot els Estats que no són federals o descentralitzats, tenen algun grau de descentralització a l'administració (França, Portugal). En alguns casos existeixen nivells territorials infraestats (regions, Estats federats o comunitats autònomes) que tenen competències i fins i tot actors directes (policia) en l'àmbit de la seguretat. Inclús quan els nivells territorials infraestats no tenen competències directes en matèria de seguretat o policia, o la tenen molt limitada (França, Portugal i Itàlia), tots tenen alguna influència en àmbits que són imprescindibles per a una bona ordenació de la seguretat. Tots tenen alguna competència sobre urbanisme, ensenyament, habitatge, serveis socials, sanitat, manteniment dels espais públics, àmbits que tenen una influència gens menyspreable en la seguretat, si més no en una aproximació sistèmica.
- b) Tot i la tan reiterada globalització de la seguretat, la creixent presència de la criminalitat organitzada i les indubtables amenaces internacionals, els fets que afecten la seguretat s'acaben produint en llocs concrets, en territoris, en barris, en carrers determinats. A més, les incidències de seguretat no són idèntiques i homogènies en tot el territori estatal. En una ciutat les demandes de la ciutadania en un barri poden ser completament diferents de les dels veïns d'un altre barri. En definitiva, a l'àmbit local, la proximitat continua essent necessària.

Per tot això, encara que la concepció tradicional que ubicava la seguretat en el nivell estatal encara és força viva, els Estats no tenen altre remei que donar alguna rellevància a les administracions infraestats (regionals i locals). Estan obligats a comptar d'alguna manera amb les altres administracions a l'hora de dissenyar o, si més no, d'aplicar les estratègies de seguretat. Un exemple clar el tenim a Espanya amb l'establiment a la normativa estatal de les juntes locals de seguretat, que reuneixen tots els operadors policials presents en aquest nivell i que estan copresidides per l'alcalde. Als Països Baixos i Bèlgica, on han seguit durant les darreres dècades processos d'unificació dels seus serveis de policia, han mantingut divisions o zones locals a les quals els representants municipals de la població tenen un poder d'influència i de decisió molt alt.

¹⁸ Amb l'excepció ja ressenyada d'Alemanya i, amb matisos, el Regne Unit.

És a dir, els actors regionals i locals són, amb diverses intensitats, actors indispensables per a les polítiques de seguretat ciutadana. Això no vol dir que l'Estat no tingui l'obligació de garantir uns certs mínims homogenis en tot el seu territori, així com alguna eficàcia, ni que els serveis que encara estan en poder de l'Estat no tinguin cap tipus de protagonisme. El que la realitat ens imposa és un fet fonamental: la seguretat és una realitat sobretot urbana i que es defineix en un espai concret. En conseqüència, sens perjudici de polítiques o instruments de coordinació, les respostes concretes s'hauran d'articular, per a què puguin ser eficaces, amb la participació de tothom que calgui, sí, però amb influència de l'àmbit local.

En països amb una tradició centralista molt remarcada en l'àmbit de la seguretat, com França i Itàlia, on l'Estat havia intentat suprimir o ignorar les policies locals, les dificultats dels cossos policials per donar resposta als problemes de seguretat en un nivell molt concret, molt reduït, han provocat que, d'una manera més o menys tímida, caòtica o desorganitzada, s'hagin tornat a crear alguns cossos de policia local i s'hagi incrementat el nombre i l'activitat dels preexistents¹⁹.

Finalment, no hauríem d'oblidar que, tot i que la seguretat pública ha de ser dirigida, coordinada i controlada pels poders públics, els actors no públics (privats) hi tenen també un paper rellevant. D'entrada, perquè les dinàmiques pròpies de les nostres societats (gran mobilitat, ocupació molt irregular del territori, moltes activitats que generen risc, etc.) fan que els poders públics no puguin protegir els ciutadans en tot moment i espai, de manera que és necessari que la ciutadania, seguint les pautes i les normes dels poders públics, assumeixi les seves responsabilitats evitant riscos i adoptant mesures que facilitin la seva seguretat. A més, hi ha activitats que generen riscos de gran nivell o molt concentrats, que ja que proporcionen quantiosos beneficis econòmics a actors privats, aquests han d'assumir la garantia de la seguretat en aquests espais, ja que són els causants dels riscos (en tenim exemples clars en les empreses químiques, les grans superfícies comercials i els grans esdeveniments esportius o musicals). Aquests actors privats hauran de moure's en el marc del nivell local, sense descartar que puguin tenir un paper a l'àmbit regional i estatal en supòsits concrets i específics quan les circumstàncies o la dimensió territorial de l'assumpte així ho requereixi.

3. Les polítiques públiques de seguretat ciutadana (del populisme punitiu –tolerància zero– a l'estratègia comunitària –policia de proximitat)

Les polítiques públiques de seguretat ciutadana responen, com hem vist, a una determinada concepció de

¹⁹ Vegeu CARRER (2003).

la vida en societat, del que és bo i el que és dolent, de la definició de la missió i els objectius que els poders públics han de perseguir. La combinació de diversos valors, de distintes perspectives, pot donar lloc a polítiques públiques molt diferents. Entre aquestes opcions trobem dos grans models que teòricament es troben als dos extrems de l'hipotètic ventall de les polítiques de seguretat possibles: el populisme punitiu (tolerància zero) i l'estratègia comunitària.

El populisme punitiu ha tingut els darrers anys un protagonisme molt rellevant a partir de la divulgadíssima experiència de les polítiques de *zero tolerance* iniciades a la ciutat de Nova York pel cap de la policia Will Bratton, amb el suport polític de l'aleshores alcalde de la ciutat, Rudolph Giuliani, durant els anys 1994-1996. Després d'un llarg període en què s'havia imposat la idea que la intervenció policial i la sanció penal no servien per resoldre els problemes de seguretat –perquè aquesta no depenia únicament del delictes i, a més, aquest tenia causes terriblement complexes–, l'any 1982 l'aparició d'un article força simple i no excessivament elaborat va afavorir un canvi significatiu d'aquesta tendència. Aquell any Wilson i Kelling publicaren el seu famós article al qual exposaren la seva teoria de les finestres trencades²⁰. Segons els plantejaments d'aquests autors el desordre, tant físic (una finestra trencada que ningú no repara) com social (conductes incíviques), causa una certa aprensió en els bons ciutadans, que acaben abandonant els espais públics perquè s'hi senten insegurs, cosa que afavoreix que la delinqüència i els delinqüents s'hi acabin instal·lant, de manera que s'entra en un procés irreparable de degradació que porta indefectiblement a la gran delinqüència²¹. Els autors sostenien que la solució al problema se centrava en una actuació molt estricta de la policia, per tal de restablir els controls socials desapareguts els anys previs, que impediria qualsevol tipus de desordre, infracció i delictes. Per al bon funcionament d'aquesta política calia una certa «comprensió» amb l'actuació de la policia i evitar la judicialització de totes les activitats policials²². Dotze anys després, Will Bratton va posar en pràctica aquesta idea a la policia de Nova York amb l'esmentada i mundialment coneguda política *zero tolerance*. Aquesta política se centrava en l'atac de qualsevol infracció al carrer per petita que fos (beure-hi, pixar-s'hi, saltar-se els torniquets d'entrada al metro, fer pintades a les parets, consumir marihuana²³), sancionant i, si esqueia, detenint els autors dins de les zones classificades prèviament com a «desordenades». Amb aquesta estratègia política es pretenia arrestar molts delinqüents, ja que a l'hora d'identificar els autors de petites infraccions per sancionar-los o detenir-los, es descobriria que eren autors d'altres delictes pels quals

encara no havien estat sancionats. A més, l'actuació policial intensiva intimidaria els futurs hipotètics infractors, que serien dissuadits de la realització de les conductes constitutives d'infraccions en veure que les possibilitats de ser sancionats eren molt altes.

Aquesta política va coincidir amb un descens generalitzat de la delinqüència a la ciutat de Nova York (que havia començat tres anys abans de l'arribada de Bratton i Giuliani)²⁴. Immediatament, tant el seu cap de policia com el seu alcalde explicaren al món que la relació entre la política de *zero tolerance* i el descens de la criminalitat era de causa efecte. És a dir, la seguretat havia tornat a la ciutat de Nova York gràcies a les polítiques punitives dutes a terme per l'administració municipal. Tot seguit es va iniciar un corrent d'admiració i d'imitació en tot el món occidental, amb independència del color polític dels governs. Així, un dels caps de govern que se'n va mostrar partidari amb més entusiasme va ser el laborista Tony Blair, tot i que amb alguns matisos més «socialitzants». Una de les primeres lleis emblemàtiques de la seva primera legislatura va ser la *Crime and Disorder Act de 1998*, que establia mecanismes legals per respondre adequadament als desordres per part de la policia i les autoritats locals. Posteriorment, els successius governs laboristes seguirien en la mateixa direcció amb, entre d'altres, la *Antisocial Behaviour Act de 2003*.

A França, els governs conservadors que succeïren al de Lionel Jospin foren els que més seguiren la tolerància zero. En termes generals, a l'Europa continental l'onada de tolerància zero no va significar un seguiment mimètic de l'experiència nord-americana, ja que el vincle més o menys directe que Bratton establia entre el desordre i la delinqüència no va ser adoptat amb la mateixa intensitat. Les principals conseqüències a Europa han estat dues:

- a) Una recuperació de la idea que l'existència d'una amenaça punitiva seriosa i creïble intimida els delinqüents i, per tant, contribueix a la prevenció del delictes. Com a exemple més il·lustratiu tenim les reformes constants que incrementen les conductes incriminades i la punició als codis penals francès, italià o espanyol (des de l'elaboració del nou codi penal espanyol de 1995 comptabilitzem més de 20 reformes en aquesta direcció). De fet, en aquests moments, a Espanya s'ha aprovat una gran reforma que modifica delictes que ja havien estat reformades en els últims anys, entre ells els furts.
- b) Una certa preocupació per combatre les conductes incíviques de manera més severa, tot assumint que l'incivisme causa inseguretat. La conseqüència més diàfana d'aquesta tendència ha estat l'elaboració de múltiples normes municipals que tipifiquen moltes

20 Vegeu WILSON i KELLING (2008).

21 Per una explicació més detallada de tota la construcció de la teoria de les finestres trencades i la seva translació a les polítiques de *zero tolerance*, vegeu GUILLÉN LASSIERRA (2009).

22 Alguns autors han argumentat que, en el fons, la teoria de Wilson i Kelling té com a gran objectiu minar el corrent de drets individuals que s'havia desen-

volupat als Estats Units els anys anteriors a la publicació de l'article (vegeu BERTACCINI, 2009).

23 En aquest àmbit les detencions van passar de 3.000 l'any 1994 a 50.000 l'any 2000, sense que, d'altra banda, el consum de marihuana es reduís més que amb altres polítiques alternatives (vegeu JOHNSON, GOLUB i DUNLAP, 2008).

24 Com assenyala, entre altres, WALLER (2008), p. 17 i seg.

conductes incíviques com a infraccions per facilitar així la seva denúncia i sanció per part de les autoritats i els seus agents. Alguns autors han discutit la seva constitucionalitat per diversos motius, entre els quals té una posició preeminent l'estigmatització de determinats col·lectius i d'algunes formes de vida²⁵.

Gairebé quinze anys després de l'experiència novaiorquesa ningú no ha pogut constatar de manera empírica els efectes positius d'aquesta política, ja que en la majoria de grans ciutats nord-americanes s'experimenten descensos notables de la delinqüència en el mateix període, tinguessin o no polítiques de *zero tolerance*²⁶. Precisament, la recerca posterior ha posat en evidència la dificultat d'establir una relació causal entre desordre i delinqüència. El que ningú no posa en dubte és que el desordre, amb freqüència, pot comportar una percepció d'inseguretat en alguns grups.

En l'altre extrem del ventall trobem les polítiques o estratègies comunitàries, que normalment s'acostumen a qualificar de policia comunitària, de proximitat o de barri, en referència a l'instrument prioritari que intervé en el procés, la policia. Aquestes polítiques posen la comunitat en el centre de la seguretat. Són els ciutadans, els veïns dels diversos barris que constitueixen les ciutats els qui han d'estar al centre de la seguretat. Aquest plantejament significa que la ciutadania és l'origen (estableix les prioritats) i la finalitat de la seguretat ciutadana (en rep el servei)²⁷. La finalitat dels serveis públics és satisfer les necessitats dels ciutadans i resoldre els problemes que hi ha al darrere, amb la policia amb un paper catalitzador d'aquestes polítiques²⁸. Aquesta connexió intensa entre les autoritats i els serveis de seguretat i la població té, però, alguns límits:

- a) Els serveis de seguretat i la resta de serveis públics no poden satisfer necessitats que impliquen infraccions manifestes de la legalitat i dels drets fonamentals reconeguts als textos constitucionals. Així si, per exemple, els veïns d'un determinat barri o país demanen que un cert col·lectiu, ètnia o nacionalitat sigui expulsat dels espais públics, estarem davant una petició que haurà de ser gestionada d'alguna manera, però sense accedir a la demanda específica en aquests termes.
- b) La policia, que és el servei de seguretat per excel·lència, no pot resoldre per si mateixa els problemes, els conflictes, les deficiències que observa a la vida pública i que influeixen en la percepció d'inseguretat de la gent. Si, per exemple, hi ha dèficits de serveis que afavoreixen que uns determinats grups de joves siguin conflictius, la policia pot advertir aquest pro-

blema, però no el pot resoldre. Si hi ha problemes de convivència per raons culturals entre veïns dels mateixos edificis o barris, la policia pot fer algunes intervencions, pot canalitzar i supervisar el problema, però difícilment el podrà resoldre per si mateixa.

En resum, els poders públics –en aquest cas la policia, que, no ens enganyem, és el gran actor executiu de les polítiques de seguretat– hauran de dur a terme la governança de la seguretat en el sentit que hauran de «governar» (gestionar) els diversos actors i xarxes que són, d'una manera o una altra, els qui influeixen en la seguretat per tal d'obtenir-ne un resultat positiu per a la seguretat dels ciutadans. Com es pot veure, la filosofia comunitària difereix notablement de la punitiva, ja que la sanció i la pena són mers instruments i no el punt de referència del sistema, com succeeix en el cas de la *zero tolerance*. Això no obstant, a la pràctica podem trobar concomitàncies; és a dir, polítiques de *zero tolerance* que intenten tenir arrels a la comunitat (o amb una part d'aquesta) i polítiques comunitaristes que poden, en situacions concretes específiques, recórrer a pràctiques de *zero tolerance* per reconduir una situació. En aquest darrer cas, però, les pràctiques punitives específiques responen a estratègies i objectius més amplis i són merament conjunturals²⁹.

A l'hora de parlar de com la policia ha de gestionar les estratègies comunitaristes, sempre apareix un debat de tipus organitzatiu que és més rellevant del que pensem. La discussió se centra en si una estratègia de policia comunitària ha de tenir un reflex en l'estructura orgànica del servei de policia i, en cas que el tingui, si n'hi ha prou amb això per afirmar que estem davant d'un model comunitari. És a dir, cal que en el catàleg de llocs de treball del cos apareguin places catalogades de «policia comunitària» o no? Els partidaris d'aquesta solució argumenten que, sobretot en les estructures molt burocratitzades o molt sindicalitzades, si no existissin aquestes places, els efectius policials es dedicarien o no a tasques de policia comunitària, depenent del comandament o l'autoritat política de torn. L'única manera de mantenir el model seria l'existència d'efectius destinats a places que d'acord amb la seva catalogació legal haurien de dur a terme, necessàriament, les tasques de proximitat o comunitàries. La qüestió de fons, però, és que els cossos molt burocratitzats s'adaptin amb grans dificultats a les estratègies comunitàries.

En contra de la consideració d'aquesta solució com a adequada, cal esgrimir amb força l'argument segons el qual estem parlant de polítiques, d'estratègies comunitàries, que difícilment es poden limitar a una uni-

25 Un cas molt paradigmàtic d'aquesta controvertida tendència ha estat l'ordenança cívica aprovada per l'Ajuntament de Barcelona (vegeu BORJA, 2006).

26 Vegeu GUILLÉN LASIERRA (2009).

27 Definint la política a partir de la policia podríem dir, seguint sir Robert Peel, que la policia comunitària parteix del principi «*the police are the people and the people are the police*».

28 Tot i que les polítiques policials adreçades a la resolució de problemes, que tenen el seu origen als treballs de Goldstein (vegeu, per exemple, GOLDSTEIN,

1990), es tracten de vegades al marge de les estratègies comunitàries, hi tenen un nexa absolutament innegable.

29 MARTÍN LÓPEZ (2009). En el marc d'un tractament de la violència juvenil que podríem qualificar de «comentarista», l'autora constata que l'actuació policial en situacions degradades pot contribuir a fer donar-se els joves que els seus grups no són tan invulnerables com ells pensen i mostrar-los la necessitat d'optar per altres alternatives.

tat concreta o a uns llocs concrets de treball. És a dir, tota l'administració de seguretat, tot el servei de policia, hauria d'imbuir-se dels principis de la filosofia comunitarista, sens perjudici que uns es dediquessin amb més freqüència a mantenir relacions estables i fluïdes amb els veïns i altres a la investigació de delictes o a l'ordre públic. Tots haurien de tenir presents les prioritats de la població i organitzar el servei adreçat als ciutadans. Si per garantir aquest tipus de polítiques, l'existència de llocs de treball catalogats com a tals ajuda o no és, un cop acceptats els grans principis, una qüestió simplement d'estratègia.

Un altre tema de discussió en aquests moments és com adaptar aquests tipus d'estratègies a la situació actual. Tradicionalment, la policia comunitària s'havia centrat en els patrullers, els policies que fan la patrulla al carrer, que en el decurs de la seva jornada trobaven els veïns a les places, a la porta de l'escola, a les terrasses, als bars, etc. A través d'aquests contactes rebien informació tant dels problemes existents com de les necessitats del barri, que després derivaven a les unitats o els serveis corresponents per tal d'articular-hi alguna resposta. A més, en alguns països (de manera molt clara durant la transició política espanyola) es constituïren associacions veïnals molt estructurades, actives i representatives que facilitaven el diàleg amb la comunitat. Actualment, els veïns són poc al carrer, sobretot en horari laboral (en moltes famílies treballen els dos cònjuges), i les associacions, en general, han perdut força i representativitat. Què significa això per a les polítiques comunitaristes? Que cal deixar el carrer? Una resposta afirmativa massa taxativa podria resultar exagerada, però el que està clar és que si el ciutadà ha de ser l'origen i la finalitat de la política i dels serveis de seguretat, s'ha de cercar la manera de mantenir-hi un contacte. Si les noves tecnologies han fet aparèixer molts fòrums de caràcter virtual caldrà tenir-los en compte, sobretot si s'hi troben ciutadans amb qui es pot contactar³⁰. L'important en aquest model no és que la patrulla estigui o no al carrer, sinó el contacte, la comunicació amb el ciutadà.

4. Les estratègies de prevenció de la inseguretat ciutadana (prevenció social, prevenció situacional, videovigilància, la producció d'espai públic orientada cap a objectius socials)

La prevenció de la inseguretat ha estat sempre un assumpte sobre el qual existeix un consens fictici. Tothom està teòricament d'acord en el fet que en matèria de seguretat la prevenció és l'element clau, ja que la reacció, la repressió de les conductes infractores es produeix quan la infracció, el mal social, ja s'ha produït. El problema rau a determinar de quina cosa estem parlant quan ens referim a la prevenció. En aquest punt apareixen clarament dues grans tendències, que reproduïxen els paradigmes que hem vist en l'apartat primer

d'aquest article, que donen lloc a dos models clarament diferents:

- a) Un que té com a objectiu abordar els conflictes, els desajustos socials i la deficient articulació de la vida en societat, sobretot als espais urbans, que generen la inseguretat (prevenció social).
- b) Un altre que basa la prevenció en la reducció d'oportunitats per delinquir (prevenció situacional). L'objectiu de la prevenció ha de ser eliminar els espais amagats i sense vigilància, augmentar els policies que patrullen pel carrer, instal·lar càmeres de videovigilància a la majoria dels espais públics, etc.

Es tracta de posicionaments que no són radicalment excloents, ni veritats irrefutables en cap d'ambdós casos. Tot i que és cert que molt freqüentment els problemes de seguretat són conseqüència de desajustos i conflictes socials, hi ha casos en què la inseguretat la provoca gent perfectament integrada en el sistema per tal d'obtenir beneficis personals. D'una altra banda, la prevenció situacional portada als seus darrers extrems convertiria les nostres societats en Estats policia, en un «gran germà» que estaria sempre vigilant-nos, sense tenir en compte les raons, els elements que afavoreixen la inseguretat o la delinqüència.

La prevenció social intenta eliminar les causes, les circumstàncies, els entorns que generen inseguretat. Per exemple, en un barri poblat per persones amb pocs mitjans econòmics, sense espais ni activitats perquè els nens i els joves puguin jugar i divertir-se, hi ha moltes possibilitats que aquests nens o joves acabin ocupant els espais existents i autoorganitzant activitats que, sense constituir delictes, generin inseguretat a la resta de veïns (jugar a la pilota a sobre de les voreres, a prop de gent gran, escoltar música amb un volum alt davant d'habitacles de gent que necessita dormir, pintar les parets amb grafitis, fins i tot consumir alcohol o drogues, etc.). La *guetització* d'alguns espais o barris, on es concentra un únic tipus de població, normalment de caràcter marginal, amb pocs recursos, sense poder de resistència davant de les pressions de les grans organitzacions criminals, pot afavorir la implantació d'aquestes màfies o *gangs*. Si ens centrem únicament a reprimir les conductes criminals sense modificar l'estructura social que les afavoreix, ens trobarem, en el millor dels casos, en una situació difícilment modificable, ja que la detenció d'alguns criminals es compensarà amb l'entrada de nous membres³¹.

L'instrument actual de prevenció situacional per excel·lència (a part de la presència física de policia o vigilants de seguretat) el constitueixen les càmeres de videovigilància. La multiplicació dels espais de risc, la mobilitat de les persones i el canvi dels hàbits socials han fet que sigui impossible tenir sempre algú que miri què passa al carrer. La videovigilància ha aparegut com una solució

30 A Bèlgica, algunes zones de policia (Leuven) ja utilitzen Facebook per mantenir canals de comunicació amb els estudiants universitaris de la zona. A Helsinki, la policia és activa a Facebook i a YouTube.

31 Al núm. 11 de la *Revista Catalana de Seguretat Pública* (desembre de 2002) es troben articles que ens expliquen els criteris de les polítiques de prevenció als països del nostre entorn.

ideal al problema. A través de la instal·lació massiva de videocàmeres es pretén tant reprimir els infractors mitjançant l'evidència dels fets enregistrats com la dissuasió dels candidats a infractors, que sabrien que els seus actes podrien ser constatats. Aquesta febre filmadora³² s'ha dut a terme sense tenir en compte algunes qüestions rellevants:

- a) Les càmeres signifiquen una vulneració de drets fonamentals innegable (a la pròpia imatge i sobretot a la intimitat), que cal, en tot cas, justificar i ponderar³³.
- b) Cal que alguna persona supervisi en directe o a posteriori les filmacions i algú que gestioni el seu emmagatzematge i eliminació, quan calgui, així com que es garanteixi el dret d'accés de les persones que hipotèticament hi puguin aparèixer.

No hi ha recerques que constatin la influència determinant de la instal·lació de videocàmeres, més enllà d'un cert desplaçament de les problemàtiques en alguns casos. Fins i tot en el darrer informe de la Policia Metropolitana de Londres, conegut l'estiu de 2009, es constata que, tot i el gran nombre de càmeres existents a Londres³⁴ són molt pocs els delinqüents que són detinguts i condemnats gràcies a les filmacions, i que la majoria de cintes no havien estat mai vistes per ningú, ja que no es disposava de personal suficient a aquests efectes³⁵. De tota manera, la realitat ens ha mostrat que la seguretat requereix una aproximació més complexa, més elaborada, que tingui en compte les causes dels problemes i intenti abordar-les, però que tampoc no refusi de manera irreflexiva elements de prevenció situacional que poden ser molt útils i que, de vegades, poden provenir de reformes o plantejaments més de fons³⁶. Així ho ha entès un corrent ja antic³⁷ que pretén dissenyar els espais públics tenint en compte les activitats i les persones que els han d'utilitzar. Es tracta de construir espais, que, a més de considerar aspectes relacionats amb la prevenció situacional, evitant els espais ocults o sense visibilitat, procurant una bona il·luminació, etc., tinguin present que siguin espais amb serveis per als seus habitants, que permetin la realització d'activitats diverses, que afavoreixin l'ocupació pacífica dels espais públics, la convivència de diversos estrats socials, etc.³⁸. Es tracta de crear espais socialment integradors, que facilitin la vida als seus habitants i la seva apropiació.

Aquesta consciència de la necessitat d'una aproximació transversal i plural a la seguretat ha portat també a plantejar-se la necessitat de formalitzar-la, de planificar-la. Si estem d'acord que els problemes de seguretat tenen múltiples arestes i, per tant, necessiten de l'actuació de

múltiples actors, és necessari organitzar les actuacions d'aquests actors, que, com tenen origen i dependències diverses, només es poden posar en funcionament de manera conjunta si es formalitzen les seves relacions. A aquesta necessitat responen els plans de seguretat, que estant tenint una presència creixent a les nostres societats³⁹, o els ara arraconats, pels governs presidits per Jacques Chirac i Nicolas Sarkozy, contractes locals de seguretat posats creats a França pel govern de Lionel Jospin. Tots ells tracten d'organitzar l'actuació dels actors (majoritàriament públics) de manera que contrarestin o minimitzin els factors o elements que afavoreixen la inseguretat.

5. L'avaluació de les polítiques de seguretat ciutadana

La creixent politització i formalització de la seguretat ha posat sobre la taula la necessitat d'avaluar les polítiques i les estratègies de seguretat. És imprescindible saber si les polítiques i les mesures adoptades resulten útils per a les seves finalitats, tant de cara a la seva confirmació o rectificació com de l'assumpció de les diverses responsabilitats tècnico-polítiques que se'n puguin derivar. La cerca d'indicadors que orientin en aquest sentit ha estat els darrers anys vertiginosa, frenètica. No és, però, una necessitat nova, perquè ja a la segona meitat del segle xx es palesà la insuficiència dels registres policials com a únic indicador de l'estat de la seguretat (de fet, els registres policials només ens parlen de l'activitat de la policia en sentit estricte). Aquesta constatació afavorí l'aparició de les primeres enquestes de victimització i seguretat, la *National Crime Victimization Survey* als Estats Units y la *British Crime Survey*. Aquestes enquestes cercaven obtenir dades referents a la xifra oculta de delictes, que no arriba al coneixement de la policia per raons diverses, i també sobre les opinions i la percepció de la població respecte a la seguretat, informació que no apareix a les dades policials. Posteriorment han seguit aquest camí les enquestes franceses, que s'han consolidat recentment amb l'enquesta *Cadre de Vie et Sécurité*; les dutes a terme a Catalunya a partir dels anys vuitanta i que han culminat amb l'Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya, que dirigeix el Departament d'Interior de la Generalitat en col·laboració amb l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona i l'Ajuntament de la mateixa ciutat, que es realitza anualment des de l'any 1999. Molt recentment, Eurostat ha iniciat una experiència pilot d'enquesta europea de victimització que té com a finalitat servir de paràmetre comparable de l'estat de la seguretat i de la delinqüència en tots els Estats membres de la Unió Europea.

32 A Catalunya encara s'ha mantingut dins de límits raonables. Entre els anys 2007 i 2009 s'han autoritzat 209 dispositius de videovigilància (entre fixos i mòbils) operats pels cossos de policia públics (policies locals i policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra) (Font. Servei de Protecció de la Seguretat Ciutadana. Secretaria de Seguretat. Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació).

33 Vegeu GUILLÉN LASIERRA (2006).

34 Segons dades de l'autoritat britànica en matèria de protecció de dades (*Information Commissioner's Office*), l'any 2007 s'havien instal·lat ja al Regne Unit 4,2 milions de videocàmeres, moltes d'elles a Londres.

35 Vegeu el diari Público del 28 d'agost de 2009.

36 En aquest sentit, vegeu VAN SOOMEREN (2001).

37 Entre els seus pioners trobem a Jane Jacobs, que amb el seu llibre *The death and life of greater American cities*, ja plantejava la necessitat de pensar les ciutats de manera que hi hagués personatges públics als espais compartits que poguessin dur a terme els controls socials perduts.

38 Vegeu, entre altres, LAUB (2010), que ens mostra clarament els problemes que planteja l'urbanisme actual.

39 Com els plans de seguretat que està promovent el govern escocès, el pla nacional de seguretat de Bèlgica o els plans de seguretat autonòmics que estan proliferant a Espanya, després que la Llei 4/2003 els introduís a Catalunya (on ja se'n porten dues edicions) (vegeu GUILLÉN LASIERRA, 2006).

Aquesta pressió per tenir indicadors fiables i transparents, a l'abast de tothom, també ha portat a ordenar i agilitar els registres policials per fer-los accessibles al públic, la qual cosa ha significat un trencament amb el tradicional obscurantisme de les organitzacions policials. Entre els exemples més destacats cal esmentar la implantació del sistema COMPSTAT a la ciutat de Nova York durant la posada en funcionament de les polítiques de *zero tolerance*. Aquest sistema permetia el seguiment gairebé en temps real de l'evolució de la delinqüència en tots i cadascun dels districtes policials de la ciutat; això permetia prendre decisions de gestió i administració en matèria de seguretat ciutadana (que podien fins i tot implicar el cessament del cap de la comissaria del districte corresponent) i, a més, aquesta informació era oferta al gran públic amb molta immediatesa⁴⁰. A Europa també hem sentit aquesta necessitat. Així, per exemple, França, que no havia destacat per la seva transparència en matèria de registres policials, va establir durant el mandat de Nicolas Sarkozy com a ministre de l'Interior, un sistema per publicar mensualment les dades de la delinqüència a través de la web de l'Observatori Nacional de la Delinqüència i de les Respostes Penals⁴¹.

La complexitat dels indicadors de la seguretat, a causa de la pluralitat de les dades que cal tenir en compte, ha comportat la constitució de nombrosos observatoris de la delinqüència i la seguretat que intenten, des d'una perspectiva més àmplia, plural i independent, oferir indicadors fiables sobre l'estat i l'evolució de la seguretat. En alguns casos aquests observatoris han estat establerts amb caràcter nacional (França i Irlanda), tot i que normalment els trobem en l'àmbit regional i local (Toulouse, Grenoble, Porto, en algunes ciutats sud-americanes com, per exemple, Quito o Medellín, etc.). Molt recentment la Unió Europea s'ha fet ressò d'aquesta necessitat i ha inclòs, entre els objectius del Programa d'Estocolm, la creació d'un Observatori Europeu per a la Prevenció de la Delinqüència, que obliga la Comissió a presentar-hi una proposta concreta abans de la fi de l'any 2013⁴².

La vida dels observatoris existents és, en general, molt curta i no tenim encara dades suficients per fer-ne una avaluació seriosa. En tot cas, sí que ha quedat palès que per fer avaluacions consistents de l'estat de la seguretat cal treballar amb indicadors de diversa procedència i relacionar-los de manera adequada per tal d'aprofitar al màxim les seves potencialitats, com, per exemple, ja fa alguns anys que ho intenta el *Home Office* britànic, que al seu informe anual⁴³ fa un intent d'interpretació conjunta de les dades provinents dels registres policials i de la British Crime Survey pel que fa a Anglaterra i País de Gal·les⁴⁴.

40 Una excel·lent descripció del sistema la trobem a SILVERMAN (1999). Més recentment, el mateix autor, en un treball conjunt amb John A. Eterno, ha qüestionat la fiabilitat del sistema (vegeu ETERNO i SILVERMAN, 2010).

41 Es pot consultar obertament a <http://www.inhesj.fr/articles/accueil/ondrp/publications/bulletin-mensuel-h151.html>.

42 Vegeu l'apartat 4.3.2 del Programa d'Estocolm.

43 El darrer d'aquests informes publicat *Crime in England and Wales 2008/2009* és accessible a <http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/crimeew0809.html>.

44 Sobre la necessitat i les possibilitats de relació de diversos indicadors que fan referència a la seguretat, vegeu NADAL GELADA (2010).

6. Referències bibliogràfiques

- ANDERSON, M. *Policing the world*. Oxford: Clarendon Press, 1989.
- BECK, U. *La sociedad del riesgo mundial*. Barcelona: Paidós, 2008.
- BENYON, J.; TURNBULL, L.; WILLIS, A.; WOODWARD, R.; BECK, A. *Police Co-operation in Europe: An investigation*. Leicester: CSPO, 1993.
- BERTACCINI, D. *La politica di polizia*. Bolonya: Bup, 2009.
- BORJA SEBASTIÀ, J. «Pors urbanes i demandes de seguretat: la repressió preventiva». *Revista Catalana de Seguretat Pública*, núm. 16 (novembre 2006), pp. 77-84.
- BROTAT, R. «Una formulació de la seguridad para el siglo XXI». A: PÉREZ FRANCESC, J. L. (coord.) *Libertad, seguridad y transformaciones del Estado*. Barcelona: ICPS, 2009, pp. 153 i -ss.
- CARRER, F. *La polizia di Prossimità. La partecipazione del cittadino alla gestione della sicurezza nel panorama internazionale*. Milà: Franco Angeli, 2003.
- CURBET, J. *El rey desnudo. La gobernabilidad de la seguridad ciudadana*. Barcelona: Editorial UOC, 2009.
- DEN BOER, M. «Shifting Gear: Europol in the contemporary Policing Era». A: DIVERSOS AUTORS, *Union Européenne et sécurité intérieure: institutionnalisation et fragmentation*, col·lecció «Politique européenne», núm. 23, Paris: L'Harmattan, 2007, pp. 77-91.
- ETERNO, J. A.; SILVERMAN, E. B. «The NYPD's Compstat: compare statistics or compose statistics?». *International Journal of Police science & Management*, vol. 12, núm. 3, 2010.
- FREIXES SANJUAN, T. «La configuración constitucional de la seguridad ciudadana». A: DIVERSOS AUTORS. *La Ley de Seguridad Ciudadana*. Bellaterra: Departament de Ciència Política i Dret Públic, UAB., 1992, pp. 15-42.
- GOLDSTEIN, H. *Problem Oriented Policing*. McGraw-Hill, 1990.
- GUILLÉN LASIERRA, F. «Contrôle électronique des déplacements: quelles garanties constitutionnelles? ». A: FROMENT, J. C.; KALUSZYNSKI, M. (dir.) *Justice et technologies. Surveillance électronique en Europe*. Grenoble: CERDAP, 2006, pp. 185-197.
- GUILLÉN LASIERRA, F. «Les polítiques locals de prevenció i seguretat a Europa». *Revista Catalana de Seguretat Pública*, núm. 16 (novembre 2006), pp. 55-74.
- GUILLÉN LASIERRA, F. «De les finestres trencades a la lluita contra la delinqüència: Alguns esglaons perduts». *Apunts de Seguretat*, núm. 4 (juliol 2009), pp. 7-28 (consultable a http://www.gencat.cat/interior/policia/s_seguretat/gab_seguretat/apunts/apunts_4.pdf).
- JACOBS, J. *The Death and life of Great American Cities*, Nova York: Modern Library, 1961 (1993).
- JOHNSON, B. D.; GOLUB, A.; DUNLAP, E. u.a. «An analysis of alternatives to New York City's current marijuana arrest and detention policy». *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 31 (2) (2008), p. 226-250.

LAUB, C. A. «La ciudad, los miedos y la reinstauración de los espacios públicos». Revista digital *Carajillo de la Ciudad*, núm. 5, any 2 (abril 2010) (<http://cafedelasciudades.com.ar/carajillo/>).

MARTÍN LÓPEZ, M. J. «Intervenciones preventivas en materia de violencia grupal juvenil». A: LÁZARO GONZÁLEZ, I. E.; MOLINERO MORENO, E. (coord.) *Adolescencia, violencia escolar y bandas juveniles*. Madrid: Tecnos, 2009, pp. 189-213.

NADAL GELADA, J. «El creuament d'indicadors de fonts diferenciades: Instrument de millora en l'anàlisi i planificació de les polítiques públiques de seguretat». *Apunts de seguretat*, núm. 6 (març 2010), pp. 39-66. (http://www20.gencat.cat/docs/interior/Home/010%20El%20Departament/Publicacions/Seguretat/Apunts%20de%20seguretat/Docs/apunts_6.pdf).

Revista Catalana de Seguretat Pública. «Polítiques de seguretat i prevenció a Europa durant els anys noranta», núm. 11 (desembre 2002) Mollet del Vallès.

SILVERMAN, E. B. *NYPD Battles Crime. Innovative strategies in Policing*. Boston: Northeastern University Press, 1999.

VAN SOOMEREN, P. «Prevenció de la delinqüència mitjançant el disseny ambiental i mitjançant l'espai urbà i arquitectònic». *Revista Catalana de Seguretat Pública*, núm. 9 (desembre 2001), Mollet del Vallès: Escola de Policia de Catalunya, pp. 11-38.

WACQUANT, L. *Castigar a los pobres*. Barcelona: Gedisa, 2010.

WALLER, I. *Menos represión. Más seguridad. Verdades y mentiras acerca de la lucha contra la delincuencia*. Mèxic: INACIPE, 2008.

WILSON, J. Q.; KELLING, G. L. «Ventanas rotas y la seguridad vecinal». A: ORTIZ DE URBINA, I.; PONCE, J. (coord.) *Convivencia ciudadana, seguridad pública y urbanismo. Diez textos fundamentales del panorama internacional*. Barcelona: Fundación Democracia y Gobierno Local, Diputació de Barcelona, Xarxa de Municipis, 2008, pp. 307-325.